

Deng i Xi

DWA OBLICZA CHIŃSKIEGO AUTORYTARYZMU

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

komentarz

08/2024

www.csm.org.pl

Dr Maciej Gaca

Sinolog, językoznawca,
dyplomata. W latach 2015-2019
był dyrektorem generalnym
Biura Polskiego w Tajpej.
Wykładowca Instytutu Nauk
o Kulturze Wydziału
Humanistycznego Uniwersytetu
Mikołaja Kopernika w Toruniu

22 sierpnia wszystkie media w Chinach relacjonowały wystąpienie Xi Jinpinga w Wielkiej Hali Ludowej w Pekinie z okazji 120 rocznicy urodzin Deng Xiaopinga. W uroczystości wzięli udział liderzy Komunistycznej Partii Chin i członkowie rządu, w tym Zhao Leji, Wang Huning, Cai Qi, Ding Xuexiang, Li Xi i Han Zheng. Wydarzenie to wiele mówi o chińskim przywództwie, będzie też rzutować na relacje międzynarodowe.

DENG I XI

DWA OBLICZA CHIŃSKIEGO AUTORYTARYZMU

Dr Maciej Gaca

2

Deng Xiaopingowi, który od końca lat 70. prowadził Chiny przez reformy gospodarcze, przypisuje się otwarcie kraju na świat i wprowadzenie go na ścieżkę bezprecedensowego wzrostu. Jego strategia „reform i otwarcia” wyciągnęła miliony ludzi z ubóstwa i stworzyła fundamenty pod dzisiejszą pozycję Chin jako globalnego mocarstwa. Jednocześnie styl przywództwa Denga był wyraźnie autorytarny. Skupił on władzę w rękach Komunistycznej Partii Chin, utrzymał ścisłą kontrolę polityczną, a także nakazał brutalne stłumienie protestów prodemokratycznych na placu Tian’anmen w 1989 roku, która to decyzja do dziś kładzie się cieniem na jego dziedzictwie.

Przywództwo Xi Jinpinga odzwierciedla wiele elementów autorytarnego stylu rządzenia Denga, choć różnice są równie znaczące, co podobieństwa. Xi, podobnie jak Deng, skupił władzę, ale zrobił to z intensywnością, która na nowo ukształtowała chiński krajobraz polityczny. Od momentu objęcia stanowiska przewodniczącego partii w 2012 roku Xi systematycznie demontował model kolektywnego przywództwa, wprowadzonego przez Denga, aby zapobiec powrotowi do nieograniczonej władzy, jaką cieszył się Mao Zedong. Zniesienie limitów kadencji prezydenckich oraz skupienie kontroli nad partią, wojskiem i rządem pozwoliły Xi umocnić swoją pozycję jako lidera, którego wpływy mogą trwać dekady.

Podobieństwa między tymi dwoma przywódcami są najbardziej widoczne w ich wspólnej determinacji do utrzymania ścisłej kontroli nad narracją polityczną w Chinach. Za rządów Xi cenzura uległa zaostrzeniu, obrońcy praw człowieka zostali uciszeni, a wszelkie formy sprzeciwu są coraz bardziej tłumione, co przypomina represje stosowane przez Denga. Jednakże, podczas gdy autorytaryzm Denga skupiał się głównie na stworzeniu warunków niezbędnych do reform gospodarczych, autorytaryzm Xi napędza szersza agenda. Xi nie

DENG I XI

DWA OBLICZA CHIŃSKIEGO AUTORYTARYZMU

Dr Maciej Gaca

3

tylko dążył do umocnienia swojej władzy, ale także wziął sobie za cel wzmocnienie ideologicznej ortodoksji, zacieśnienie kontroli partii nad wszystkimi aspektami chińskiego społeczeństwa oraz eksponowanie siły Chin na arenie międzynarodowej.

Krytycy twierdzą, że podczas gdy autorytaryzm Denga był złem koniecznym, by przeprowadzić Chiny przez okres przejściowy, podejście Xi grozi odwróceniem części osiągnięć ery Denga. Represje Xi wobec prywatnych przedsiębiorstw oraz nacisk na kontrolę państwa mogą zdławić innowacyjność i otwartość, które były znakami rozpoznawczymi reform Denga. Ponadto konsolidacja władzy przez Xi i odejście od modelu kolektywnego przywództwa są postrzegane przez niektórych jako krok wstecz, potencjalnie otwierający drogę do niekontrolowanej władzy, której Deng sam chciał uniknąć po chaosie Rewolucji Kulturalnej.

Wizja Denga dotycząca nowoczesnych, dynamicznych gospodarczo Chin została w dużej mierze zrealizowana, ale autorytarne metody, jakie zastosował, by to osiągnąć, znajdują teraz nowy, bardziej asertywny wyraz pod rządami Xi. Przyszłość pokaże, czy autorytaryzm Xi zaprowadzi Chiny na wyżyny, czy też podważy fundamenty, które Deng tak starannie budował.

Dr Maciej Gaca

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzanym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Ogrody 24, 03-994 Warszawa t: +48 608 593 632

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH